

Interview met Pasi Sahlberg

‘Remember you are doing remarkable things’

In mei bracht de Finse onderwijshervormer Pasi Sahlberg een bezoek aan Nederland. Twee redactieleden van de JSW interviewden hem over de betekenis van zijn *Finnish lessons* voor Nederlandse leerkrachten. Zijn belangrijkste les is dat we vooral trots moeten zijn op ons zelf, ons vak en op ons onderwijs: ‘We are doing remarkable things.’

Mark van der Pol is trainer/adviseur voor het onderwijs bij APS en redactielid van JSW

Karen van Kooten is redactielid van JSW en zelfstandig onderwijsadviseur/-trainer

Pasi Sahlberg reist de hele wereld over om iedereen te vertellen over het geheim van Finland. Finse leerlingen scoren op rekenen en lezen het hoogst van alle leerlingen in de geïndustrialiseerde wereld. Overheden, beleidsmakers en iedereen in het onderwijs wil weten hoe dat kan. Sahlberg benadrukt dat we er niet naar moeten streven om het Finse systeem over te nemen, maar dat we wel kunnen kijken naar wat we van Finland kunnen leren. In ons interview hebben we hem gevraagd: ‘Wat zijn de Finse lessen voor Nederlandse leerkrachten?’

Van oorsprong is Pasi Sahlberg leerkracht. Daarna heeft hij gewerkt als trainer van leerkrachten en schoolleiders. Als beleidsadviseur was hij actief betrokken bij de onderwijshervorming in Finland in de jaren negentig. Hij heeft onder andere gewerkt bij de OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development; de organisatie die onder andere de ranglijsten uitbrengt waarin landen zich kunnen meten op het gebied van taal en rekenen). Momenteel werkt hij voor het Finse ministerie van onderwijs en de universiteiten van Helsinki en Oulu. Hij spreekt over de hele wereld op congressen en met ministeries, meestal naar aanleiding van zijn boek *Finnish Lessons: What can the world learn from educational change in Finland?* (2011).

‘Blijf zelf leren,’ is het eerste dat Sahlberg aangeeft. Je eigen professionele ontwikkeling zou deel van je werk moeten zijn, ook als je je bevindt in veranderende omstandigheden. Pasi begrijpt dat er steeds hogere eisen gesteld worden aan Nederlandse leerkrachten, zoals bijvoorbeeld het opbrengst- en handelingsgericht werken en de druk op hoge reken- en taalopbrengsten. Echter, verzet daartegen levert volgens hem niets op. Je moet op zoek naar andere oplossingen, andere mogelijkheden. Kijk naar wat er in andere landen gebeurt. ‘The world is a funny place, there are so many

things happening in a very different way than before.’ Kleine dingen kunnen al voor een grote verandering zorgen. Wat kun jij als leerkracht morgen anders of beter doen. Begin gewoon. In Finland hebben leerlingen tussen de verschillende lessen vijftien minuten pauze. Probeer dat eens uit en zie wat het met je leerlingen doet.

‘Zet de deur van je klas open’

Het is misschien wel de belangrijkste les: ‘Zet de deur van je klas open.’ Werk echt samen met je collega’s. Bedenk dingen samen, overleg en voer ze samen uit. In Finland geven de leerkrachten minder les, waardoor ze meer tijd hebben voor collegiaal overleg. Bespreek je werk als leerkracht met elkaar en bespreek met elkaar de meest belangrijke vragen: Waarom doe ik dit werk? Wat is onze visie op leren? Wat is het doel van onze school? Geef elkaar feedback op de inhoud van het werk en ga in gesprek. Waarom geven we de lessen zoals we ze geven? In Finland veranderde alles toen het curriculum werd ingevoerd. Dit curriculum is in samenwerking met alle lagen van het onderwijsveld geïmplementeerd. Leerkrachten, schoolleiders, beleidsmedewerkers gingen met elkaar in gesprek over dat curriculum: hoe geven we er vorm aan, wat zijn de doelen, wat doen we wel en niet. Er kwam een cultuur van met elkaar in gesprek zijn over het curriculum. Het was geen product, maar een proces.

‘Ga uit van verschillen’

Al op de opleiding leren leerkrachten dat ze niet alleen naar een klas moeten kijken als geheel, maar naar 25 verschillende individuen. Het onderwijs heeft de taak om alle leerlingen

met hun verschillende karakters, capaciteiten en talenten zich zo optimaal mogelijk te laten ontwikkelen. Bij een aanmelding van een leerling vraagt de school zich af: 'Zijn wij klaar voor dit kind?' En niet: 'Is dit kind klaar voor school?' Het is de verantwoordelijkheid van de school om het onderwijs zo te organiseren dat alle leerlingen voelen dat ze mogen zijn wie ze zijn. Het onderwijs richt zich op de totale ontwikkeling van kinderen. Kunst en muziek zijn net zo belangrijk als lezen en rekenen. Tot kinderen zeven jaar zijn, staat spelen centraal, niet voorbereidend lezen en rekenen. Spelen is cruciaal voor de ontwikkeling van fantasie en creativiteit. Deze vaardigheden zijn enorm belangrijk.

'Kijk naar wat je leerlingen nodig hebben'

In Finland bieden de scholen inclusief onderwijs. In de meeste gevallen zitten kinderen met specifieke onderwijsbehoeften in een reguliere klas. Alle leerkrachten hebben de opleiding Special Educational Needs en er zijn leerkrach-

In de praktijk:

Korte lessen van Sahlberg:

- Hervormingen van scholen is een complex en langzaam proces. Dit proces versnellen betekent de hervorming de nek omdraaien.
- De grootste vijand van creativiteit is standaardisering.
- Om kinderen voor te bereiden op een meer competitieve economie moet het schoolstelsel minder competitief zijn.

ten op school die extra begeleiding geven. Maar alle leerlingen hebben onderwijsbehoeften, daarom is de extra begeleiding er voor alle leerlingen. Dertig procent van alle leerlingen krijgt op enig moment tijdens hun schoolloopbaan tijdelijk extra hulp. De extra hulp is →

Redactieleden Karen van Kooten (rechts) en Mark van der Pol (midden) in gesprek met Pasi Sahlberg (links)

In de praktijk:

Korte lessen van Sahlberg:

- Echte winnaars wedijveren niet.
- Minimaliseer standaardtesten, zet meer in op evaluatie en monitoring.
- Overall hoor je de roep om excellentie, maar in een klas is gelijkheid waardevoller.

zo vroeg mogelijk, flexibel en laagdrempelig, een diagnose is niet nodig. Pasi vertelt over zijn eigen zoon die zei: 'Ik denk dat ik extra begeleiding nodig heb, want ik kan me niet zo goed concentreren.'

'Wees niet bang voor falen'

Angst en stress hebben direct effect op de relatie leerkracht en leerling. Streef naar een school waarin angst om te falen geen rol speelt, niet bij leerlingen en niet bij leerkrachten. Door de groeiende nadruk op toetsresultaten kan een cultuur van schuld ontstaan. Ook ouders spelen hierin een grote rol. De gesprekken tussen ouders gaan regelmatig over de resultaten van hun kinderen. In sommige landen worden de cijfers van kinderen door ouders met elkaar vergeleken. En in de media worden scholen met elkaar vergeleken aan de hand van hun testresultaten. In Finland krijgen kinderen tot 6th grade (twaalf/dertien jaar) geen cijfers, alleen geschreven beoordelingen. De eerste jaren op school krijg je tijd om je te ontwikkelen. De betrokkenheid van leerlingen is mede daardoor hoog. Vanaf het moment dat leerkrachten cijfers gaan geven lijkt de motivatie omlaag te gaan.

'Leerkracht word je niet zomaar'

Voordat je in Finland toegelaten wordt tot de opleiding voor leerkracht primair onderwijs onderga je twee toelatingsfasen: eerst is er een pittige toelatingstest, waarin verschillende aspecten van het onderwijs getoetst worden. Alleen de beste studenten gaan daarna door. Daarna komt er een fase waarin je aan moet tonen waarom je zo graag leerkracht wil zijn: wat zijn je drijfveren en waar ligt je passie? Wat is je morele opdracht, wat streef je na? Deze tweede fase wordt als zeer belangrijk gezien. Leerkrachten in Finland hebben een sterk gevoel voor zelfrespect; net als artsen, ingenieurs en economen. Werken op een Finse basisschool is zeer attractief. Dat komt niet zozeer door het salaris; dat is vergelijkbaar met dat in andere landen. Een belangrijker punt is dat de leerkrachtopleidingen hoog staan aangeschreven: ze vragen veel van studenten en dagen ze uit. Het niveau is hoog, alle studenten worden opgeleid tot 'master'-

niveau. Maar het meest belangrijk is dat de school een plaats is waar je je passie kwijt kan en waar je kunt werken aan je morele opdracht. Leerkrachten krijgen veel vertrouwen van schoolleiders en ouders en worden aangesproken op hun professionele verantwoordelijkheid. Daarmee wordt meer bereikt dan met controle van de schoolleider, bestuur of inspectie. Leerkrachten zijn onderzoekend en er wordt veel tijd besteed aan reflectie. Leerkrachten werken vaak in professionele leergemeenschappen, om kennis te delen, kennis te ontwikkelen en samen te werken. En omdat men vanuit ieders eigen drijfveren werkt, gebeurt dit ook in eigen tijd.

In Finland is de schoolleider in de eerste plaats een pedagogisch leider. Schoolleiders werken samen met de leerkrachten en komen vaak in de klassen. Ook in Finland is de bureaucratie enorm toegenomen. Het gevolg is dat steeds minder mensen schoolleider willen worden.

Over de vraag of hij nog één advies heeft voor Nederlandse leerkrachten, hoeft Sahlberg niet lang na te denken: 'Remember you are doing remarkable things.' Uit internationale studies blijkt dat het Nederlandse onderwijs hoog scoort op tolerantie, sociale omgang, kunst en muziek. Jullie systeem is goed en een voorbeeld in de wereld. 'The Dutch system is world-class.' Als je er middenin zit, realiseer je je dat niet altijd. De basis is zo goed dat jullie dappere beslissingen kunnen nemen. Denk met elkaar na over hoe je het onderwijs nog beter kunt maken. Geen kleine stapjes, maar grote stappen. In Canada gaan ze stoppen met het afnemen van gestandaardiseerde testen en het geven van cijfers. Deze dappere stap laat het hele systeem op zijn grondvesten schudden. Alles is mogelijk, zegt Pasi Sahlberg. 'Let's see what can happen!' ●

'Jullie systeem is goed en een voorbeeld in de wereld'

VERDER LEZEN!

- Sahlberg, P. (2011). *Finnish Lessons. What can the world learn from educational reform in Finland*. New York: Teachers College Press. De Nederlandse vertaling verscheen in 2013 bij Onderwijs Maak Je Samen.

